

Op 27 maart is het congres van de Landelijke Cliënten Raad (LCR). Jaarlijks besteedt Sociaal Bestek aandacht aan de opvattingen en koers van de LCR en wat er op lokaal en regionaal niveau gaat spelen. We spraken met Branko Hagen, beleidsadviseur van de LCR. 'Het zal nog een hele zoektocht worden om namens alle cliënten te spreken.'

DOOR Yvet Bommeljé

Het gaat niet vanzelf

Cliëntenparticipatie en de gedecentraliseerde doe-democratie: een onlosmakelijk paar

Het congres dit jaar heeft als titel: mijn raad spreekt namens alle cliënten. Wat bedoelen jullie daar precies mee? Was dat dan niet zo?

'Dat is maar hoe je het bekijkt. Iedere "zuil" heeft de cliëntenparticipatie op een eigen manier georganiseerd: de SVB, UWV, iedere gemeente, en de sw-bedrijven. De cliëntenraden, -platforms of vertegenwoordigingen richten zich op hun eigen achterban. Met alle veranderingen die eraan komen, krijg je te maken met verschuiving van grote groepen cliënten. Mensen die nu nog in de Wajong zitten en die arbeidsvermogen hebben gaan van UWV naar gemeente. De Wsw-instroom stopt en het beschermt werken wordt overgelaten aan de beleidsvrijheid van gemeenten. Hierdoor zullen ook grote aantallen mensen met een arbeidshandicap in de bijstand terecht komen. De gemeentelijke cliëntenvertegenwoordigingen van nu kennen die

groepen niet. Dus bij een verbreding van de doelgroep hoort ook bredere afspiegeling naar doelgroep. En ze moeten ook zorgen dat cliënten op regionaal niveau kunnen meepraten over beleid en uitvoering.'

Regionaal? Is dat niet in tegenspraak met de decentralisatie juist naar het kleinschalige niveau?

'Dat zou je juist, met een verhullend modewoord, een uitdaging kunnen noemen. Kijk. De cliëntenvertegenwoordigingen hebben met vier belangrijke en ingewikkelde ontwikkelingen te maken. In de eerste plaats hebben we zoals gezegd te maken met de nieuwe doelgroepen, de mensen die per definitie zeer kwetsbaar zijn op de arbeidsmarkt. Dit vraagt expertise die je niet op een klein niveau kan organiseren. Ten tweede krijgen gemeenten de opdracht om integraal beleid te voeren, dus relaties

te leggen naar de Wmo, de jeugdzorg en, voor de Participatiewet belangrijk, het passend onderwijs. Ook daar zullen de cliëntenvertegenwoordigers goed moeten kijken in hoeverre gemeenten daar nou in gaan slagen. Dat betekent ook relaties leggen naar Wmo-raden en gehandicapten platforms. Gemeente en UWV hebben de opdracht om integraal te kijken naar de cliënt. Dus aandacht te besteden aan bijvoorbeeld de financiële positie en eventuele zorgvragen. Dat veronderstelt een goede verwijzfunctie. Allemaal punten op het lijstje van de cliëntenparticipatie, dus ook van UWV-clieëntenraden.'

'In de derde plaats speelt natuurlijk ook nog de vertaling van het VN Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap. Nederland is zowat hekkensluiters met de aanpak van de inclusieve samenleving die met dit Verdrag wordt

Branko Hagen, beleidsadviseur van de Landelijke Cliënten Raad: 'Het is de kunst om een regionaal aanspreekpunt te organiseren.'

nagestreefd. En Nederland heeft het verdrag ook nog niet eens geratificeerd. Een kernpunt in dat verdrag is dat de implementatie met de doelgroep wordt bepaald. Ook dus een dringend punt voor de cliëntenparticipatie om actie op te ondernemen. En dan de arbeidsmarkt. Het arbeidsmarktbeleid wordt gemaakt in en voor de afzonderlijke 35 arbeidsmarktregio's. Daar zijn straks ook 35 werkbedrijven. In die 35 regio's worden instrumenten ontwikkeld, doelgroepen aangewezen, prioriteiten gesteld en gelden verdeeld. Ook hier zullen cliëntenvertegenwoordigers met hun neus bovenop moeten zitten. Maar dat moet

dan wel in regionaal verband, dus samen met andere gemeentelijk vertegenwoordigers uit cliëntenraden Participatiewet, Wsw, samen met vertegenwoordigers uit cliëntenraden UWV, zodat namens alle werkzoekenden kan worden gesproken. Kortom: het is de kunst om een regionaal aanspreekpunt te organiseren zodat je aan tafel kan komen bij de beleidsmakers en je daar een gelijkwaardige positie weet te verwerven.'

Dus het gaat om dwarsverbanden met cliënten uit andere regelingen, ook de zorg en ondersteuning, en om dwarsverbanden regionaal? Is

dat niet het overvragen van cliëntenraden? Voor gemeenten is het al zo moeilijk.

'Ja. Dit is heel veel gevraagd. Wij hebben tijdens het vorige congres hier al aandacht aan besteed. Onder andere door een simulatiespel met vierhonderd deelnemers, waarin de cliëntenraden van gemeenten, UWV, SVB en ook Wmo-raden elkaar wel moesten opzoeken. Dat heeft toen al geleid tot nadere kennisgevingen. Ook werd toen duidelijk waar de sterkte van de ene raad zit en waar de sterkte van de andere. In het komende congres geven we hier een vervolg op, maar dat is nog een verrassing.'

'Het zal nog een hele zoektocht worden om namens alle cliënten te spreken en ook over alle nieuwe onderwerpen te kunnen adviseren. De LCR denkt dat cliëntenraden elkaar moeten opzoeken om dat voor elkaar te krijgen. Dat kost wel tijd en de begeleiding van die processen kost geld en daar wordt onvoldoende in voorzien. We krijgen ook geen geld los om een e-community op te zetten zodat gemeentelijke cliëntenraden hun kennis kunnen delen. Ondanks deze grote beleidswijzigingen en de vaak negatieve gevolgen voor onze cliënten. En daar wil ik dan ook nog aan toevoegen: ook ondanks de Haagse mantra's over participatie- en doe-democratie.'

Hoezo? Er is toch een artikel opgenomen over cliëntenparticipatie? Zowel in de Participatiewet als in de Wmo. Je kunt zeggen dat dit helemaal is ingeburgerd in Den Haag en dat het zijn plek heeft gevonden in wet- en regelgeving.

'Dat de tekst op dit punt in de Participatiewet is uitgebreid en die van de Wmo vrijwel identiek is, is zeker winst. Daar hebben we ook erg ons best voor gedaan. Maar we vinden dat het nog wel een tandje scherper had gemogen. Dit komt ook omdat te veel gemeenten er nog te weinig van bakken. Wat ons betreft is cliëntenparticipatie niet iets vrijblijvends maar een bestuurlijke vorm waar Nederland voor kiest op alle beleidsgebieden. Dus zullen gemeenten er serieuzer mee aan de gang mee moeten gaan. Zo staat er nu in het wetsvoorstel dat vertegenwoordigers "vroegtijdig in staat worden gesteld gevraagd en ongevraagd advies uit te brengen bij de besluitvorming over

'We moeten ook in eigen kring zorgen voor een kwaliteitsimpuls, bijvoorbeeld via een kwaliteitskeurmerk.'

verordeningen en beleidsvoorstellen". In de praktijk blijkt namelijk dat cliëntenraden nogal eens last minute een nota in handen krijgen zonder dat er voldoende tijd is daar een mening over te vormen. Ook is nu toegevoegd dat er niet alleen gezorgd moet worden voor voldoende informatie maar ook voor ondersteuning. Dit zijn open formuleringen en het wordt aan de gemeenten overgelaten om dit verder in te vullen. Wij pleiten ervoor dat er een geschillenregeling komt om meningsverschillen over de facilitering te beslechten. Daarnaast krijgen gemeenten ook geen handvatten voor hoe ze cliëntenparticipatie goed kunnen vormgeven. Wij zijn zeer bereid hierin samen te werken met de VNG. Ook moeten we "in eigen kring" zorgen voor een kwaliteitsimpuls, bijvoorbeeld via een soort kwaliteitskeurmerk. Want als raden meer gaan samenwerken, is het van belang dat alle raden over voldoende kwaliteit beschikken om goed mee te kunnen samenwerken.'

Waar moeten gemeenten volgens de LCR dan aan denken bij het inrichten van de nieuwe cliëntenparticipatie?

'In de eerste plaats kan de gemeente helpen bij het verbreden van de doelgroepen die in de cliëntenraad zijn vertegenwoordigd. Zij moeten cliëntenraden de vraag voorleggen of zij namens iedereen kunnen spreken en hen faciliteren daar een oplossing voor te vinden. Dat kan door de samenstelling van leden in de raad aan te passen, maar de vraag is of je van elke groep een vertegenwoordiger moet hebben en kan vinden. Er kan via samenwerking met andere raden, bijvoorbeeld uit de zorg, of cliëntenorganisaties ook een goed beeld worden verkregen van wat onder bepaalde groepen leeft. Denk bijvoorbeeld aan hoe dat nu is geregeld in de gehandicaptenzorg, waar cliënten worden bijgestaan door ondersteuners of waar ouders spreken namens hun autistische of licht verstan-

delijk gehandicapte kinderen. Gemeenten zullen die netwerkvorming mede moeten financieren.'

'Gemeenten en UWV zullen hun cliëntenraden moeten faciliteren om gezamenlijk een aanspreekpunt te organiseren om in de regio over het arbeidsmarktbeleid te kunnen adviseren. Daarnaast vinden wij het belangrijk dat gemeenten beter nadenken over de organisatie van de participatie van burgers en cliënten. De wetgever wil in de Participatiewet dat wordt uitgegaan van cliënten, bij de Wmo van ingezetenen. Je ziet nu dat gemeenten de Wmo-raad en de Cliëntenraad WWB willen laten fuseren of er een participatieraad van maken. Wij zijn daar geen voorstander van. De Cliëntenraad WWB behartigt belangen van de WWB-cliënt, vanuit ervaringsdeskundigheid. In Wmo-raden zie je vaak burgervertegenwoordigers, soms zit er niet eens een cliënt in. Ze zijn meer een algemene adviesraad dan een belangenbehartiger. Laat je die twee in elkaar opgaan, dan loop je het risico dat de stem van de WWB-cliënt verloren raakt.'

'Maar samenwerking tussen deze raden moet wel, zeker waar cliëntbelangen in de Wmo in het geding zijn die ook een bijstandsuitkering ontvangen. We moeten ook niet vergeten dat ook UWV-cliënten op de Wmo aangewezen kunnen zijn om aan het werk te blijven. Dat lost een participatieraad ook niet op, dan zul je een verbindingen met UWV-cliëntenraden moeten leggen. Om via netwerken op te komen voor cliënten is ruimte nodig en mogelijkheden tot scholing en training, het laten bijstaan door deskundigen. En het belangrijkste: de raad serieus nemen. Bijvoorbeeld door ze te betrekken en te laten meedenken bij iedere stap in het beleidsproces en niet alleen achteraf. Dat doen ze bijvoorbeeld bij Het Plein in Zutphen-Lochem. Het kan dus wel.'

Wat is in de aanloop tot de invoering van de Participatiewet belangrijk voor de cliëntenparticipatie?

'Cliëntenraden moeten nu het gesprek met de gemeente opzoeken. En een plaats zien te krijgen aan de gesprekstafel waar wordt gesproken over de inrichting van het lokale (en regionale) beleid. De raden zullen zelf ook handen in eigen boezem moeten steken. Zij zullen hun eigen agenda moeten opstellen en de punten verbreding en regionalisering daarin moeten opnemen. Ze zullen zich moeten inlezen, scholen en trainen en, nieuw: effectief leren samen te werken met andere cliëntvertegenwoordigers. En ze moeten het gesprek aangaan met de gemeente om te vertellen hoe zij hun rol vanaf 2015 zien en hoe de gemeente daarvan kan profiteren. Cliëntenparticipatie is immers goedkoop advies van vrijwilligers met een eigen deskundigheid en daarmee een belangrijk kwaliteitsinstrument. Daar moeten de cliëntvertegenwoordigingen de gemeenten van overtuigen.' ■

Yvet Bommelé is redactievoorzitter van Sociaal Bestek.